

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο διάλογος –είτε προέρχεται από ένα πρόσωπο είτε από περισσότερα–ασκεί την ψυχή του ακροατή έντονη παιδευτική **επίδραση**, όπως άλλωστε όλα τα συνταρακτικά **συμβάντα**. Αυτός –σε αντίθεση με το μονόλογο, που είναι πολλές φορές ανιαρός, πληκτικός και μονότονος – διακρίνεται για την ευλυγισία, την πολλαπλότητα, τη ζωντάνια και τις αντιθέσεις, ώστε να δίνει μια πιο αληθινή εικόνα του κόσμου, με ζωηρότερα χρώματα. Έτσι διατηρεί **αδιάπτωτο** το ενδιαφέρον των ακροατών. Η κατανόηση της αλήθειας αυτής συνετέλεσε, ώστε να δίνεται κατά τη διδασκαλία μεγαλύτερη βαρύτητα στο διάλογο παρά το μονόλογο. Ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καθίσταται όλο και περισσότερο αισθητή η αναγκαιότητά του προς αποδοτικότερη και ουσιαστικότερη μάθηση.

Παιδεία, κατά τον Πλάτωνα, είναι η «ολική»* και η αγωγή των παιδιών προς το «ορθό λόγο» αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα και ευκολότερα με τη συμμετοχή και τη συνεργασία του μαθητευόμενου στο παιδευτικό έργο, επειδή το ενδιαφέρον διατηρείται σε υψηλά επίπεδα, οι δε νοητικές και ψυχικές δυνάμεις των μετεχόντων σ' αυτόν βρίσκονται σε συνεχή εργήγορση. Ο μαθητής, **συνεπώς**, δεν παραμένει παθητικός δέκτης μιας ψυχρής μετάδοσης έτοιμων γνώσεων, αλλά και ο ίδιος ζητάει να βρει την αλήθεια, με το να ερευνά, να εξετάζει, να ερωτά και να ελέγχει. Βρίσκεται γενικά σε διαλεκτική μάχη συχνών εναλλαγών επίθεσης και άμυνας, με αποτέλεσμα να σημειώνεται πνευματική ανύψωση και ψυχική καλλιέργεια. Με τον τρόπο αυτό, ο διάλογος αποκτά ένα δραματικό στοιχείο, αφού τα δρώντα πρόσωπα δοκιμάζουν μια διαλεκτική περιπέτεια, ανάλογη με εκείνη των ηρώων της τραγωδίας, η οποία συνίσταται, κατά τον Αριστοτέλη, σε μεταβολή στο αντίθετο των «πραττομένων». Η περιπέτεια των προσώπων του διαλόγου έγκειται στην αμηχανία, στην οποία αυτά περιπίπτουν με τον ειρωνικό Σωκρατικό έλεγχο. Έτσι η παιδεία καθίσταται μια τάση, που διαπερνά όλο τον ανθρώπινο βίο.

Ενώ αντικείμενο της τραγωδίας είναι τα σοβαρά και τα σπουδαία, της κωμωδίας είναι τα γελοία. Οι μορφές αυτές του δράματος βρίσκονται σε αντίθεση μεταξύ τους. Δεν είναι όμως δυνατόν να αποκτήσει κανείς πλήρη γνώση του ενός, χωρίς να γνωρίζει το άλλο. Στις αντιθετικές έννοιες, στις οποίες συγκαταλέγονται η τραγωδία και η κωμωδία, απαιτείται παράλληλη γνώση και των δύο. Από τη διαπίστωση αυτή ο Πλάτωνας **συνάγει** την αναγκαιότητα εκμάθησης εκείνων των «παιγνίων», που προκαλούν τον γέλωτα. (Το τρίτο είδος είναι το λεγόμενο σατυρικό δράμα). Τόσο η τραγωδία όσο και η κωμωδία έχουν

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013

διδακτικό σκοπό, αφού επιδιώκεται να δοθούν ορισμένα μηνύματα. Το ένα είναι αναγκαίο συμπλήρωμα του άλλου. Συστατικά στοιχεία του δράματος είναι ο διάλογος και η μίμηση. Αυτά ενυπάρχουν στο φιλοσοφικό έργο του Πλάτωνα, αφού ο ίδιος αποκαλεί την «πολιτεία» του, όπως είδαμε, μίμηση του άριστου βίου. Με την τραγωδία, την κωμωδία και το σατυρικό δράμα ολοκληρώνεται το δράμα της ζωής. Τα τρία αυτά ποιητικά είδη, τα οποία σε τελευταία ανάλυση γίνονται δύο, πραγματεύονται τα σπουδαία και τα γελοία, τα σοβαρά και τα αστεία. Αυτά, μεταφερόμενα στην εκπαίδευση, αποκαλούνται από τον Πλάτωνα «παιδιά» και «παιδεία», δηλαδή παιχνίδι και σπουδή. Ο Σωκράτης διαλεγόταν παίζοντας και σπουδάζοντας.

Η αναγκαιότητα και η χρησιμότητα του γέλιου, κατά τη μάθηση, τεκμηριώνονται από τον Πλάτωνα και κατ' άλλο τρόπο. Υποστηρίζει συγκεκριμένα ότι, επειδή οι παιδικές ψυχές δεν μπορούν να υποφέρουν για πολύ τη σοβαρότητα και την επιμέλεια, είναι ανάγκη να διανθίζεται το μάθημα με τραγούδια και αστεία. Αυτά δεν είναι αυτοσκοπικός αλλά απλώς μέσον, προκειμένου να συντελεστεί η μάθηση ευκολότερα. Κάνει μάλιστα μια παρομοίωση του μαθητή με τον ασθενή. Όπως, δηλαδή, προσπαθούν να δώσουν στον άρρωστο το κατάλληλο φάρμακο με νόστιμα και γλυκά εδέσματα, ενώ ό, τι δεν επιτρέπεται να πάρει (πλην όμως τα επιθυμεί) του προσφέρεται με άνοστα φαγητά, έτσι και κατά τη διδασκαλία είναι απαραίτητο το γέλιο. Με τον τρόπο αυτό, τα παιδιά συνηθίζουν με ορθό τρόπο να ασπάζονται και να υιοθετούν τα καλά και να αποφεύγουν τα κακά. Αναπόσπαστο λοιπόν στοιχείο της παιδευτικής αξίας του διαλόγου, και συνεπώς συστατικό της διδασκαλίας, είναι και το λεγόμενο χιούμορ του δασκάλου, το οποίο θεωρείται ακόμα και σήμερα αναγκαίο για επιτυχή μάθηση, ώστε αποκαλείται παιδαγωγική αρετή. Κι αυτό, γιατί η χαρά και η λύπη είναι πρωταρχική αίσθηση και βασικό κριτήριο ενεργειών των παιδιών. Με βάση αυτές, δημιουργούνται η «αρετή» και η «κακία» στην παιδική ψυχή. Η κατάκτηση δε της αρετής ονομάζεται αληθινή παιδεία.

Κουμάκης Γεώργιος, «Διάλογος», Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΗΜΕΡΑ. Ελληνική
Φιλοσοφική Εταιρεία.
Εκδόσεις Καρδαμίτσα, 1994 (Διασκευή).

*ολική: η έλξη, το τράβηγμα

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. «... συστατικό της διδασκαλίας είναι και το λεγόμενο χιούμορ του δασκάλου, το οποίο θεωρείται ακόμα και σήμερα αναγκαίο για

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

επιτυχή μάθηση, ώστε αποκαλείται παιδαγωγική αρετή». Με θεματική περίοδο το παραπάνω απόσπασμα, να αναπτύξετε την άποψη που εκφράζεται σε αυτό, σε μία παράγραφο 100-120 λέξεων συνολικά.

Μονάδες 10

B2. Να βρείτε δύο διαφορετικούς τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στη δεύτερη παράγραφο («**Παιδεία, κατά Πλάτωνα, είναι...όλο τον ανθρώπινο βίο**») (μονάδες 4) και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας σε μία αναφορά, για τον κάθε τρόπο, στο κείμενο (μονάδες 2).

Μονάδες 6

B3. α) Να γράψετε δύο διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται η τέταρτη παράγραφος του κειμένου («**Η αναγκαιότητα και η χρησιμότητα του γέλιου...ονομάζεται αληθινή παιδεία**») και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αντίστοιχη αναφορά για τον καθένα στο κείμενο.

Μονάδες 4

β) Ποια νοηματική σχέση δηλώνουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις του κειμένου;

Ιδιαίτερα (1^η παράγραφος), *Έτσι* (2^η παράγραφος), *όμως* (3^η παράγραφος), *επειδή* (4^η παράγραφος), *δηλαδή* (4^η παράγραφος).

Μονάδες 5

B4. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **επίδραση, συμβάντα, αδιάπτωτο, συνεπώς, συνάγει.**

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **έντονη, ανιαρός, ευκολότερα, εγρήγορση, επιτυχή.**

Μονάδες 5

Γ1. Ο διάλογος θεωρείται άριστη μορφή επικοινωνίας και καθοριστική μέθοδος ορθής επίλυσης των προβλημάτων. Να διατυπώσετε τις απόψεις σας σχετικά με την παραπάνω θέση και να προτείνετε τρόπους αξιοποίησης του διαλόγου στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Το κείμενο σας (500-600 λέξεων) πρόκειται να δημοσιευθεί σε περιοδικό του πολιτιστικού συλλόγου του δήμου σας.

Μονάδες 40

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Το παρόν κείμενο πραγματεύεται την αξία του διαλόγου κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα ο συντάκτης καταθέτει την παιδευτική του επίδραση που στηρίζεται στην ευλυγισία και ζωντάνια του αρετές που τον κάνουν απαραίτητο σε όλες τις βαθμίδες της αγωγής. Κύριο γνώρισμά του είναι η άμεση συμμετοχή των μαθητών στα διδασκόμενα μία διαδικασία δραματική όμοια με την περιπέτεια των τραγικών και κωμωδιακών ηρώων όπου μέσα από τα σοβαρά και τα αστεία ωθούνται στη σπουδή. Κατά τον Πλάτωνα μάλιστα το μάθημα είναι αναγκαίο να διανθιστεί με κωμικά στοιχεία για την ευκολότερη μάθηση όπως το φάρμακο παρουσιάζεται ευφημισμένο για τον ασθενή. Με τις παραπάνω προϋποθέσεις κατακτιέται η παιδαγωγική αρετή που συνιστά και την αληθινή παιδεία.

B1. Συστατικό της διδασκαλίας είναι και το λεγόμενο χιούμορ του δασκάλου, το οποίο θεωρείται ακόμα και σήμερα αναγκαίο για επιτυχή μάθηση, ώστε αποκαλείται παιδαγωγική αρετή». Το παραπάνω γεγονός μπορεί να αποδειχθεί περίτρανα από την εκπαιδευτική πραγματικότητα. Δάσκαλοι που χρησιμοποιούν το χιούμορ ως όχημα διδασκαλίας πετυχαίνουν ευκολότερα και την αποδοχή των μαθητών τους αλλά και την αγαστή διεξαγωγή του μαθήματος. Είναι εκείνοι που γοητεύουν τους μαθητές, που «τραβούν» την προσοχή τους και γίνονται αποδεκτοί με σεβασμό από την κατά τα άλλα απαιτητική μαθητική κοινότητα. Επιπρόσθετα έχουν καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα, αφού ελκύουν και τους πιο αδιάφορους στην κατοχή της διδακτέας ύλης. Και αυτό γιατί το γέλιο ως απόρροια του χιούμορ κινητοποιεί ευκολότερα τους δέκτες, οξύνει την αντίληψή τους και καταργεί τη μονολιθικότητα του εγωιστικού σοβαροφανή μονολόγου.

B2

1. επίκληση στην αυθεντία « παιδεία κατά τον Πλάτωνα...λόγο».
2. επίκληση στο συναίσθημα χρήση συναισθηματικά φορτισμένων λέξεων «δεν παραμένει παθητικός δέκτης/ψυχρής μετάδοσης».

B3 α)

- αναλογία «Κάνει μάλιστανα αποφεύγουν τα κακά».
- Αίτιο αποτέλεσμα «η αναγκαιότητα του γέλιου....οι παιδικές ψυχές δεν μπορούν να υποφέρουν για πολύ τη σοβαρότητα και την επιμέλεια, είναι ανάγκη να διανθίζεται το μάθημα με τραγούδια και αστεία..... Με τον τρόπο αυτό, τα παιδιά συνηθίζουν με ορθό τρόπο να ασπάζονται και να υιοθετούν τα καλά και να αποφεύγουν τα κακά».

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013**

- β)** Ιδιαίτερα (1^η παράγραφος):έμφαση
Έτσι (2^η παράγραφος):συμπέρασμα
όμως (3^η παράγραφος) : αντίθεση
επειδή (4^η παράγραφος):αιτιολόγηση
δηλαδή (4^η παράγραφος):επεξήγηση

- B4.** Επίδραση= επιρροή
Συμβάντα= γεγονότα
Αδιάπτωτο= αμείωτο
Συνεπώς= επομένως
Συνάγει= συμπεραίνει

Έντονη/άτονη
Ανιαρός/ενδιαφέρων
ευκολότερα /δυσχερέστατα
εγρήγορση/παθητικότητα
επιτυχή/ανεπιτυχή

Γ1. Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο

Τίτλος: «Διάλογος.. ο κοινωνικός ταγός»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: σχολιασμός της έννοιας του διαλόγου/ είδη διαλόγου και σχολιασμός της απουσίας του από τη σύγχρονη κοινωνικοπολιτική ζωή

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

Α ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ-ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΠΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΑΡΙΣΤΗ ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

- Αγαστός τρόπος εξωτερίκευσης των συναισθημάτων του ατόμου
- Τρόπος κοινωνικοποίησης
- Με το διάλογο το άτομο καλλιεργείται γλωσσικά και έτσι επιτυγχάνει την επικοινωνία με τα λοιπά μέλη της κοινωνίας
- Διεύρυνση οριζόντων του ατόμου μέσω της μετάδοσης πολλαπλών απόψεων και έτσι ενίσχυση της γενικότερης επικοινωνιακής του ικανότητας

Β' ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ- ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΠΩΣ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟ ΟΡΘΗΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

- Με το διάλογο ακούγονται όλες οι δυνατές απόψεις-έτσι προαγωγή της αλήθειας

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2013

- Παράλληλα καλλιεργεί στους ανθρώπους το αίσθημα της ανεκτικότητας, του αλληλοσεβασμού και έτσι της συναίνεσης για την επίλυση του κάθε προβλήματος.
- Συντελεί στην κυριαρχία της ισηγορίας ως βασική προϋπόθεση του διαλόγου και έτσι προωθεί τη δημοκρατική λύση των προβλημάτων με γνώμονα το συνολικό και όχι το ατομικό καλό.

Γ΄ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ-ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Διεξαγωγή μαθήματος με γνώμονα τη μαιευτική μέθοδο και όχι την αυθεντία του δασκάλου που στηρίζεται στο μονόλογο.
- Εκμάθηση της αξίας του διαλόγου-διδαδαχή των βασικών χαρακτηριστικών του για συνειδητοποίηση από μαθητές της σπουδαιότητάς του.
- Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία
- Ανάθεση εργασιών στα παιδιά αναφορικά με τη διδασκόμενη ύλη και έτσι καλλιέργεια αυτενέργειας σε αυτά μέσω της διαλογικής διαδικασίας στην οποία θα υπαισέλθουν.
- Διδασκαλία με οπτικοακουστικά ερεθίσματα- νέες τεχνολογίες και χρήση διαλόγου για κινητοποίηση της σκέψης των μαθητών.
- «Διάλογος» με άλλες εκπαιδευτικές κοινότητες εγχώριες και αλλοδαπές, για ανταλλαγή γνωστικών και παιδαγωγικών πρακτικών
- Ανάθεση πρωτοβουλιών στα παιδιά στα σχολικά πλαίσια/ενίσχυση του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων όπου ο διάλογος αποτελεί πρωταρχική δημοκρατική προϋπόθεση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

- Προϋποθέσεις γόνιμης ένταξης του στη σχολική πραγματικότητα-εξαγωγή γενικότερου συμπεράσματος.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ «ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. – ΠΟΥΤΟΥ Λ. – ΧΑΝΙΩΤΗ Ν. – ΧΑΤΖΗΤΣΟΜΠΑΝΗ Μ.